

Samoereus of Keulenaar

Samoereus 1650,
Reinier Nooms

Model Samoereus, collectie
maritiem museum
Rotterdam, rond 18^e eeuw

Samoereus
getrokken
door minimaal
vijf paarden,
van Wenzel,
vroegste
afbeelding,
1636

Samoereus of Keulenaar

In het Hollands verbastert tot *Sammereus*, maar vanwege de vaart op Keulen ook Keulenaar genoemd. De naam *Samoereus* zou dan ook wel eens een samentrekking kunnen zijn van Sambre en Meuse.

Voortgekomen uit de Aak. Bestemd voor de lange vaart tussen Amsterdam, Rotterdam, Dordrecht en Keulen, ook op de Sambre en Maas. Voornamelijk voeren ze op de Gelderse Rijn en IJssel. Het meest succesvolle binnenvaart schip op de Rijn.

Periode:

Vroegste vermelding komt uit de tolrekening van Schoonhoven in 1497. Uit de Kleefse Rijntol rekeningen komt de Samoreus van 1628/1629 nog in grote aantallen voor.

Types:

In 1628 komen beschrijvingen van grote en kleine Samoereusen voor

Grootte:

In de 17^e en 18^e eeuw had het schip een lengte van 25/35 m en een gewicht van 100/300 ton. Een andere bron gaf een jaarcapaciteit van 300 ton weer, een lengte van 42 m en een grootmast van 42m. Er waren 10 paarden nodig om zo'n schip te trekken. In 1636 werd een Samoereus langs het jaagpad van de Rijn door minimaal 5 paarden voortgetrokken, zie afbeelding.

Vervoer:

Gebruikt voor grote artikelen, zoals rijshout op Rijn en Waal, Op de Rijn en IJssel vooral turf. Ook wordt houtskool genoemd, baksteen, zout en zeep. Passagiers werden onder een ruif tussen Nederland en steden aan de Neder-Rijn vervoerd. Van een Amsterdamse Samoereusschipper uit 1613 is bekend dat hij 60 verschillende waren vervoerde. De route stroomopwaarts van Amsterdam tot Düsseldorf duurde veertien dagen, stroomafwaarts acht dagen.

Uiterlijk:

In Nederland had het schip een karakteristieke vorm: bij de boeg had het schip omhooggetrokken bodemplanken die tegen de zijplanken vastzaten. Kenmerken: lange, vlakke vorm, grote kajuit en een hoog rond luikendak, een vlakke ronde boeg zonder voorsteven. Door de vlakke romp had het schip een minimale diepgang. Een overnaads gebouwde romp met het voorschip van een Aak maar met een rond achterschip met steven. Aan dek stond een grote roef. Het ruim was gedekt door hoge, ronde luiken. Het was een schip met een groot laadvermogen. Door het zijwaard kon het schip in de wind draaien. In het begin en tot de 18^e eeuw waren de Samoereus nog eenmasters met een razeil. De mast was hoog en bestond uit 2 delen, bevestigd met touw aan het einde en aan de zijkant van het schip bevestigd. De Samoereus diende voor de schippers als woonverblijf.

Schippers Nijmegen:

Het schip kwam veelvuldig langs Nijmegen, echter geen namen van Samoereusschippers gevonden. In 1603 worden er bij Nijmegen 55 Samoereuzen in de afvaart geteld en 13 in de opvaart. De Lange Hezelstraat 89 heette in 1628 'In de Samereux'. Er bestond in Wijk bij Duurstede zelfs een gilde van Samoureusschippers, of turfschippers (bekend uit 19^e eeuw).

Bronnen:

Vroegste afbeelding van een Samoereus uit 1636, met een grote hoeveelheid passagiers. Er zijn meerdere, soms onnauwkeurige, modellen. Geen archeologische vondsten, wel beschrijvingen van het schip in archiefstukken